

Ár 2017, föstudaginn 8. september, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hrannar Már Gunnarsson, Þorvaldur Emil Jóhannesson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 6/2017**:

**M1 og M2 og M3 og M4 sóknaraðilar
gegn
F fjármálafyrirtæki**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M1, M2, M3 og M4, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. janúar 2017, með kvörtun sóknaraðila, dags. 20. janúar 2017. Með tölvupósti nefndarinnar 31. janúar 2017, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 9. mars 2017. Var bréfið sent sóknaraðilum, með tölvupósti nefndarinnar samdægurs og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 12. apríl 2017.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 18. ágúst og 8. september 2017.

II.

Málsatvik.

Þann 9. maí 2003 gaf A út skuldabréf nr. X, til forvera varnaraðila, upphaflega að fjárhæð 2.550.000 kr. Sóknaraðilar undirrituðu skuldabréfið sem sjálfskuldarábyrgðaraðilar til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu. Lántakandi var greiðslumetin í tengslum við lánið og benti niðurstaða matsins til þess að lántakandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við fjárhagsstöðu. Sóknaraðilar undirrituðu einnig yfirlýsingu vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði en á því kom fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá forvera varnaraðila. Niðurstaða greiðslumats og yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð eru ódagsettar. Þann 19. desember 2008 voru gerðar breytingar á greiðsluskilmálum skuldabréfsins samkvæmt beiðni skuldara um skilmálabreytingu. Varnaraðili hefur lagt fram greiðsluáskoranir sem sendar voru sóknaraðilum þann 2. mars 2010 og 25. janúar 2016. Einnig hefur varnaraðili lagt fram áramótatilkygningu til sóknaraðila, dagsetta 20. apríl 2015. Þann 1. október 2016 fóru sóknaraðilar þess á leit við varnaraðila að hann úrskurði sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila ógildar. Þann 7. nóvember 2016 bárust svör frá varnaraðila þess efnis að hann teldi ábyrgðirnar gildar.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að sjálfskuldarábyrgðir þeirra á lánsamningi nr. X, sem gefnar voru út af forvera varnaraðila þann 9. maí 2003 að fjárhæð 2.550.000 kr., verði ógildar.

Sóknaraðilar byggja á því að forveri varnaraðila hafi ekki farið eftir ákvæðum Samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001 við stofnun áðurnefndra ábyrgðarskuldbindinga. Vísa sóknaraðilar til þess að lánveitandi hafi ekki gætt tilvitnaðra ákvæða samkomulagsins um skyldu sína til að kynna sjálfskuldarábyrgðarmönnum greiðslumat lántaka, sbr. 3. gr. samkomulagsins. Vísa sóknaraðilar til þess að fjármálafyrirtæki sé ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð sé umfram 1.000.000 kr. Sóknaraðilar vísa til þess að gert sé ráð fyrir undirskriftum ábyrgðarmanna þar sem fram kemur á skuldabréfinu eftirfarandi yfirlýsing: „Sjálfskuldarábyrgðarmaður/menn og/eða veðsali staðfesta með undirritun sinni að hann/þeir hafi fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð“. Hvergi komi hins vegar fram á skuldabréfinu sjálfu að sóknaraðilar hafi kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en þeir gengust í ábyrgðina eða að þeir hafi ritað undir yfirlýsingu þess efnis, sem staðfesti að þeim hafi verið kynnt greiðslumat lántaka og samþykkt það fyrir sitt leiti. Sóknaraðilar vísa til þess að þeir hafi farið fram á það við varnaraðila að þeim yrði afhent greiðslumatið sjálf, niðurstaða þess og yfirlýsing þeirra sem sýni fram á að þeim hafi verið kynnt ofangreind gögn, en ekki hafi verið unnt að verða við því. Vísa sóknaraðilar til þess að varnaraðili beri því við að sóknaraðilar hafi undirritað yfirlýsingu þar sem þeir staðfesta að hafa verið upplýstir um að skuldari stæðist ekki greiðslumat og því óþarft að afhenda þeim greiðslumatið sjálf, sem væri hvort eð er ekki lengur til í skjalageymslum og því ekki unnt að verða við áskorun sóknaraðila um að afhenda þeim greiðslumatið. Þá byggja sóknaraðilar á því að óvíst sé að yfirlýsing þeirra, sem að mati varnaraðila staðfestir að þeim hafi verið kynnt niðurstaða greiðslumats, sé vegna þess láns sem varnaraðili krefur nú greiðslu á þar sem yfirlýsingin er ódagsett og ekki sé tilgreint hvar hún hafi farið fram. Vísa sóknaraðilar til þess að varnaraðili verði að bera hallan af því að greiðslumatið sé ekki fyrir hendi. Þá vekja sóknaraðilar athygli á því að á þeim tíma sem þeir rituðu undir skuldabréfið sem sjálfskuldarábyrgðaraðilar hafi skuldari verið lántaki fleiri lána hjá forvera varnaraðila og því geti allt eins verið að yfirlýsing sú sem varnaraðili telur að staðfesti að greiðslumat hafi farið fram eigi við um annað skuldabréf. Að auki benda sóknaraðilar á að átt hafi verið við lánsupphæð á áðurnefndri yfirlýsingu án þess að sóknaraðilar hafi staðfest réttmæti breytingarinnar með því að undirrita upphafsstafi sína, en skuldabréfið sjálf hafi verið upp á 2.550.000 kr. og því ljóst að yfirlýsingin geti ekki hafa átt við það lán enda yfirlýsingin vegna láns að upphæð 2.800.000 kr.

Sóknaraðilar vísa til þess að forvera varnaraðila hafi verið skylt að láta framkvæma greiðslumat á skuldara og kynna það sóknaraðilum þar sem lánið var að fjárhæð 2.550.000 kr., en ekkert greiðslumat hafi verið framkvæmt á skuldara. Kröfum sínum til stuðnings vísa sóknaraðilar til þess að fjármálafyrirtæki séu í mun sterkari stöðu í málum sem þessum gagnvart einstaklingum. Sóknaraðilar telja ljóst að varnaraðili hafi brugðist þeim skyldum sem á honum hvíldu, sbr. 3. og 4. gr. samkomulagsins. Þegar af þeirri ástæðu beri að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, sbr. úrskurðir nefndarinnar í málum nr. 12/2015, nr. 4/2014, nr. 39/2012 og nr. 24/2012. Vísa sóknaraðilar til þess að til þess að ofangreinda úrskurði verði að túlka á þann veg að ef ekki sé framkvæmt mat á greiðslugetu lántaka, þá verði bankinn að bera hallann af því. Sóknaraðilar byggja á því að það liggi skýrt fyrir í niðurstöðum dómstóla og úrskurðarnefndarinnar að vanhöld fjármálafyrirtækja á því að standa við skuldbindingar sínar samkvæmt samkomulaginu og síðara samkomulagi frá 2001 geti leitt til þeirrar niðurstöðu að skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga, teljist uppfyllt og veðsetningum eða ábyrgðum skuli vikið til hliðar á grundvelli þess ákvæðis. Sóknaraðilar byggja þannig einnig á 36. gr. laga nr. 7/1936, þar sem óheiðarlegt og ósanngjarnt er af varnaraðila að byggja á efni skuldabréfsins, þar

sem forveri hans hafi ekki uppfyllt skyldur sínar um að framkvæma greiðslumat á skuldara og kynna það sóknaraðilum. Vísa sóknaraðilar til þess að slík háttsemi sé andstætt góðri viðskiptavenju, enda er meginmarkmiðið með því að framkvæma mat á greiðslugetu lántaka að ábyrgðarmaður geti kynnt sér það áður en hann gengur í ábyrgð.

Sóknaraðilar vísa til þess að fjármálafyrirtækjum beri að leiðbeina hinum almenna borgara varðandi lánveitingar og ábyrgðir og beri þar af leiðandi mun ríkari skyldur varðandi framkvæmd lánveitinga. Sóknaraðilar byggja á réttarreglum um brostnar forsendur þar sem þeir telja ljóst að mat á greiðslugetu aðalskuldara hafi haft afgerandi áhrif á ákvörðun þeirra. Sönnunarbyrði um að greiðslumat hafi verið framkvæmt og þeim það kynnt áður en þau gengust undir sjálfsskuldarábyrgð fyrir skuldabréfum hvíli á varnaraðila enda missi reglur samkomulagsins marks ef varnaraðila verði ekki gert skylt að sýna fram á að þeir eða sá sem þeir leiða rétt sinn frá hafi fylgt reglunum.

Að lokum byggja sóknaraðilar á því að þar sem hartnær 7 ára liðu frá því að skuldari hætti að greiða af láninu fram til þess tíma er varnaraðili hófst handa við að beina kröfu sinni að sóknaraðilum teljist krafan of seint fram komin og fallin niður vegna tómlætis. Kröfunni er því mótmælt sem rangri, órökstuddri, ósannaðri og of seint fram kominni.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili mótmælir öllum málsástæðum sóknaraðila að því leyti sem þær fara í bága við sinn málatilbúnað. Varnaraðili hafnar sem rangri fullyrðingu sóknaraðila, um að varnaraðili hafi ekki upplýst þá um stöðu lánsins og vanskil fyrr en með greiðsluáskorun þann 25. janúar 2016. Vísar varnaraðili til þess að hafa tvisvar sinnum sent sóknaraðilum vanskilatilkynningar í formi greiðsluáskorunar. Í millitíðinni hafi sóknaraðilar jafnframt fengið senda tilkynningu frá Umboðsmanni skuldara í samræmi við 4. mgr. 10. gr. laga um greiðsluáðlögun nr. 101/2010, þar sem þeim var kunngert að greiðsluáðlögunarumleitanir voru hafnar. Samningur um greiðsluáðlögun tók gildi 12. október 2011. Vísar varnaraðili til þess að hafa sent ábyrgðarmönnum tilkynningu þann 20. apríl 2015, sem upplýsti um ábyrgðarfjárhæð og vanskil, en það var tæpu ári áður en sóknaraðilar segjast fyrst hafa fengið fregnir af vanskilum skuldara. Byggir varnaraðili á því að hafa þar með ekki vanrækt upplýsingaskyldu sína gagnvart sóknaraðilum, sbr. 5. gr. Samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001.

Varnaraðili byggir á því að forveri hans hafi sannanlega framkvæmt greiðslumat vegna hinnar umþrættu skuldar og að varnaraðili hafi uppfyllt skyldu sína samkvæmt samkomulaginu um að kynna ábyrgðarmönnum greiðslumat skuldara. Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðilar hafi skrifað undir „Niðurstöðu greiðslumats“ og óskað eftir því að gangast í sjálfsskuldarábyrgð vegna skuldabréfs útgefna af A, þrátt fyrir að greiðslumat benti til að greiðandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar. Með undirritun sinni hafi sóknaraðilar jafnframt staðfest að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldaábyrgðir og lánsveð. Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar hafi jafnframt undirritað yfirlýsingu vegna lánsins þar sem þau óskuðu eftir því að falla frá greiðslumati skuldara. Í sama skjali hafi sóknaraðilar verið upplýstir um að meira en helmingi lánsfjár yrði ráðstafað til greiðslu á skuldum lántakanda eða annarra hjá forvera varnaraðila. Varnaraðili tekur fram að undirritanir sóknaraðila á niðurstöðu greiðslumatsins, ásamt undirritun á yfirlýsingu vegna láns með sjálfsskuldarábyrgð, eru ódagsettar. Telur varnaraðili efnisinnihald texta greiðslumatsins, sem sóknaraðilar samþykktu, gefa til kynna að skjalið sé undirritað áður en sóknaraðilar gengust í ábyrgð

enda ætti textinn ekki við hefðu þau áður verið gengin í ábyrgðina. Þá segir í texta greiðslumatsins: „Meira en helmingi lánsfjárhæðar verður varið til greiðslu á skuldum lántakanda eða annarra hjá sparisjóðnum”. Efni textans staðfestir að skjalið var undirritað áður en sóknaraðilar gengust í ábyrgð skv. þá óútgreiddu skuldabréfi. Varnaraðili vísar til þess að það hafi verið undir sóknaraðilum sjálfum komið að kynna sér greiðslumatið áður en þau gengust í ábyrgðina en sóknaraðilar hafi verið búnir að kynna sér upplýsingabækling um sjálfskuldarábyrgðir og mátti því vera ljóst að greiðslumat hefði verið gert. Því til stuðnings vísar varnaraðili í dóm Hæstaréttar í máli 575/2012.

Varnaraðili hafnar þeirri fullyrðingu að niðurstaða greiðslumatsins geti átt við um annað skuldabréf í ljósi þess að yfirlýsingin er ekki dagsett. Vísar varnaraðili til þess að yfirlýsingin um niðurstöðu greiðslumatsins sé undirrituð af öllum sömu aðilum og undirrituðu umrætt skuldabréf, auk þess sem lánsfjárhæðin sé sú sama á greiðslumatinu og skuldabréfinu. Varnaraðili byggir á því að lánsfjárhæðinni hafi verið breytt á yfirlýsingunni sem sóknaraðilar undirrituðu vegna lánsins, en þegar leiðrétting á skráningu er til hagsbóta fyrir aðila hafi ekki þótt tilefni til þess að kalla aðila inn til þess að afla samþykkis þeirra. Það að lánsfjárhæðinni var breytt gefi til kynna að lánavinnslan hafi verið skammt á veg komin og endanleg lánsfjárhæð ekki legið fyrir þegar skjalið var undirritað, sem færir frekari stoð undir þann skilning varnaraðila að greiðslumatið og yfirlýsingin voru undirrituð áður en sóknaraðilar gengust í ábyrgðina. Varnaraðili byggir á því að skjölin geti ekki átt við um annað skuldabréf, því skuldari gaf ekki út neitt annað skuldabréf til varnaraðila, að fjárhæð 2.800.000 kr.

Varnaraðili ítrekar að skjalið „Niðurstaða greiðslumats” staðfesti tilvist þess í sambandi við staðhæfingu sóknaraðila um að það gefi vísbendingu um að ekkert greiðslumat hafi verið unnið í ljósi þess að greiðslumatið sjálft sé ekki lengur til í skjalageymslu. Vísar varnaraðili til þess að engin skylda hvíli á lánveitanda að geyma undirgögn til stuðnings greiðslumati þannig að aðgengileg væru sóknaraðilum 7 árum síðar, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 141/2012.

Varnaraðili mótmælir þeim rökum að mat á greiðslugetu skuldara hefði haft áhrif á afstöðu þeirra, með vísan til fyrri umfjöllunar. Sóknaraðilar undirrituðu skjalið „Niðurstaða greiðslumats” þar sem þeir staðfestu að hafa kynnt sér niðurstöðu greiðslumatsins áður en þeir gengust í ábyrgðina. Varnaraðili hafnar því að hafa sýnt af sér tómlæti. Skuldari var í greiðsluskjóli frá árinu 2011 til 2015 en skv. f-lið 1. mgr. 11. gr. laga nr. 101/2010 var varnaraðila óheimilt að krefjast greiðslu hjá sóknaraðilum á meðan tímabundin frestun greiðslna stóð.

Að öllu framangreindu virtu telur varnaraðili að ekki sé ástæða til að ógilda ábyrgð sóknaraðila á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936. Varnaraðili byggir á því að það eitt að varnaraðili hafi ekki farið eftir samkomulaginu valdi ekki ógildingu sjálfskuldarábyrgðanna. Vísar varnaraðili til þess að vilji sóknaraðila hafi staðið til að takast á hendur umrædda ábyrgð, sóknaraðilar hafi samþykkt sjálfskuldarábyrgðirnar fyrir sitt leyti, annars vegar með undirritun skuldabréfs nr. X ásamt „Niðurstöðu greiðslumats” og „Yfirlýsingu vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði”, þar sem þeir óskuðu sérstaklega eftir að falla frá greiðslumati á skuldara, ásamt því að staðfesta með undirritunum sínum sem sjálfskuldarábyrgðaraðilar, síðari skilmálabreytingu lánsins þann 19. nóvember 2008, án athugasemda. Telur varnaraðili óumdeilt að það hefði engu breytt um ákvörðun sóknaraðila ef lánveitandi hefði farið eftir samkomulaginu.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu þann 9. maí 2003 af A, til forvera varnaraðila. Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Samtökum íslenskra sparisjóða f.h. aðildarfélaga sinna og var forveri varnaraðila eitt þessara aðildarfélaga. Bar forvera varnaraðila því að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu þegar leitað var eftir ábyrgðarmönnum til tryggingar umræddu skuldabréfi.

Sóknaraðilar bera fyrir sig að framkvæmd varnaraðila við stofnun sjálfskuldarábyrgðarinnar hafi ekki verið í samræmi við samkomulagið og krefjast þess að sjálfskuldarábyrgð á framangreindu skuldabréfi verði aflétt af þeim sökum.

Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en 1.000.000 kr. Í 4. gr. samkomulagsins er fjallað um upplýsingagjöf til ábyrgðarmanns áður en til skuldaábyrgðar er stofnað.

Af gögnum málsins má sjá að upphafleg fjárhæð skuldabréfs hafi verið 2.550.000 kr. Skuldari var greiðslumetinn í tengslum við lánið en niðurstaðan benti til þess að greiðandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar. Gögn málsins leiða í ljós að skuldurum var gerð grein fyrir því atriði með fullnægjandi hætti. Sóknaraðilar óskuðu engu að síður eftir að takast á hendur sjálfskuldarábyrgð. Samkvæmt þessu verður að líta svo á að forveri varnaraðila hafi farið eftir ákvæðum samkomulagsins við öflun umræddrar sjálfskuldarábyrgðar. Verða kröfur sóknaraðila því ekki teknar til greina á þeim grundvelli.

Svo sem áður var gerð grein fyrir er umrædd sjálfskuldarábyrgð undirrituð þann 9. maí 2003. Gilda því um hana eldri fyrningarlög nr. 14/1905. Samkvæmt 4. tl. 3. gr. laganna fyrnast kröfur vegna ábyrgðar fjórum árum eftir að þær verða gjaldkræfar. Í málinu liggur fyrir greiðsluáskorun varnaraðila til sóknaraðila, dagsett 25. janúar 2016. Þar sést að lánið hefur verið í vanskilum frá 1. nóvember 2011 og að allt lánið hefur verið gjaldfellt. Í greiðsluáskorun varnaraðila sést einnig að samningsvextir eru reiknaðir til þess dags, eða 1. nóvember 2011 en dráttarvextir taka síðan við. Af ofangreindu má ráða að fyrningarfresturinn hafi byrjað að líða þann 1. nóvember 2011. Varnaraðili hefur ekki lagt fram nein gögn sem leiða í ljós rof á fyrningarfresti. Samkvæmt þessu verður ekki betur séð en að ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X sé fyrnd.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Ábyrgð sóknaraðila, M1, M2, M3 og M4 á skuldabréfi nr.X, útgefið 9. maí 2003, er fyrnd.

Reykjavík, 8. september 2017.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Geir Arnar Marelsson
Þorvaldur Emil Jóhannesson

Hrannar Már Gunnarsson
Oddur Ólason